

6. Harkavenko, S.S. Marketynh: uchebnyk / S. S. Harkavenko. – K.: Libra, 2002. – 712 s.
7. Zakharov, S.V. Marketynh: uchebnyk / S.V.Zakharov, B.Yu. Serbynovsky, V.Y. Pavlenko. – 2-oe yzd., dop. y pererab. – Rostov n/D: Fenyks, 2009. – 361 s.
8. Kardash, V.Ya. Marketynhovaya tovarnaya polytyka: uchebnyk / V.Ya Kardash. – K.: KNEU, 2010. – 240 s.
9. Кнышова Е. N. Marketynh: ucheb. posobyе / Е. N. Кнышева. – М.: Forum, 2004. – 282 s.
10. Kotler F. Marketynh menedzhment / F. Kotler, K. L. Keller. – 12-oe yzd. – SPb.: Pyter, 2008. – 816 s.

***Рецизент:** Балджи М.Д. д.е.н., професор, зав. каф. економіки та управління національним господарством Одеського національного економічного університету*

28.12.2015

УДК 338.124.4

Лопатко Ксенія

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНКИ КРИЗИ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ

В статті розглянуто основні сучасні підходи щодо оцінки кризи та прогнозування банкрутства. Більш детально охарактеризовано найбільш відомі методики та їх складові, зокрема методику оцінки фінансового стану, штучні інтелектуальні системи, експертні методи та економіко-математичне моделювання в прогнозуванні банкрутства підприємств. Визначено специфіку побудови дискримінантних функцій та їх значення стосовно оцінки кризи та прогнозування банкрутства. Охарактеризовано загальновідомі зарубіжні методики та визначено фактори, які перешкоджають їх ефективному застосуванню до практики вітчизняних підприємств. Наведено стисло характеристику найбільш відомих вітчизняних моделей прогнозування банкрутства, виділено та систематизовано специфіку їх застосування, основні переваги та недоліки, а також чинники, що перешкоджають їх

застосуванню на підприємствах в сучасних умовах розвитку економіки України.

Ключові слова: діагностика кризового стану, оцінка кризи, прогнозування банкрутства, методи прогнозування банкрутства.

Лопатко Ксенія

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ КРИЗИСА И ПРОГНОЗИРОВАНИЯ БАНКРОТСТВА ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье рассмотрены основные современные подходы к оценке кризиса и прогнозирования банкротства. Более подробно охарактеризованы наиболее известные методики и их составляющие, в частности методику оценки финансового состояния, искусственные интеллектуальные системы, экспертные методы и экономико-математическое моделирование в прогнозировании банкротства предприятий. Определена специфика построения дискриминантных функций и их значение по оценке кризиса и прогнозирования банкротства. Охарактеризованы общеизвестные зарубежные методики и определены факторы, которые препятствуют их эффективному применению к практике отечественных предприятий. Приведены краткую характеристику наиболее известных отечественных моделей прогнозирования банкротства, выделено и систематизированы специфику их применения, основные преимущества и недостатки, а также факторы, препятствующие их применению на предприятиях в современных условиях развития экономики Украины.

Ключевые слова: диагностика кризисного состояния, оценка кризиса, прогнозирования банкротства, методы прогнозирования банкротства.

Lopatko Ksenia

MODERN APPROACHES TO THE ASSESSMENT OF THE CRISIS AND FORECASTING ENTERPRICE BANKRUPTCY

The article describes the main current approaches to the assessment of the crisis and bankruptcy prediction. More details characterized the most

famous techniques and their components, in particular the methodology for assessing the financial condition of the artificial intelligence systems, expert methods and economic-mathematical modeling in predicting bankruptcy. Characterized by well-known foreign methods and the factors that hinder their effective application in practice of domestic enterprises. Provide a brief description of the most famous national bankruptcy prediction models, highlighted and systematized the specifics of their application, advantages and disadvantages, as well as obstacles to their use in enterprises in modern conditions of development of economy of Ukraine.

Keywords: diagnostics crisis, crisis assessment, prediction of bankruptcy, bankruptcy prediction methods.

Постановка проблеми. Сучасна економічна ситуація в Україні сприяє погіршенню фінансового стану вітчизняних підприємців та загостренню проблеми виникнення кризових явищ та навіть банкрутства підприємств. Процес становлення ринкової економіки, нестабільна економіка та законодавча база, недостатність інвестиційних ресурсів призводить до того, що велика кількість підприємств сьогодні опиняються в кризовому стані з значною ймовірністю банкрутства. В таких умовах дуже важливо не тільки своєчасно проводити заходи щодо виявлення ознак кризового стану підприємства, оцінки загрози його банкрутства або подолання кризи, а й правильно обрати серед великої кількості існуючих методик таку, яка дасть змогу отримати найбільш адекватні та об'єктивні результати.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням оцінки кризи та прогнозування банкрутства приділяли увагу велика кількість західних - П.Ф. Друкера, К. Боумена, Є. Брігхема, М. Хаммера, Дж. Чампі, та вітчизняних вчених-економістів - І.А. Бланка, А.М. Ковальова, В.В. Вітлінського [1], Ф. Бутинця, Л.О. Лігоненко [3], А.Д. Шеремета, К.Д. Мазенкова, О.О. Терещенко [3], А.В. Череп та ін.

Мета. Основною метою статті є систематизація існуючих підходів щодо оцінки кризи та прогнозування банкрутства підприємств, виділення основних їх недоліків та переваг стосовно застосування в практиці вітчизняних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Оцінка кризи та прогнозування банкрутства є одним з етапів проведення діагностики кризового стану підприємства. Питаннями класифікації методик оцінки кризи та

прогнозування банкрутства займалися різні вчені й на сьогодні можна зустріти різні підходи щодо класифікація методів оцінки кризи та прогнозування банкрутства. Серед усієї різноманітності розглянемо найпоширенішою чотири групи:

- методи оцінки фінансового стану;
- експертні методи;
- штучні інтелектуальні системи;
- економіко-математичні методи.

Перша група методів базується на розрахунку різноманітних фінансових коефіцієнтів з використанням фінансової звітності. Одні з цих коефіцієнтів призначені для оцінки фінансового стану підприємства в даний момент часу, що дозволяють оцінити рівень поточної загрози банкрутства (наприклад, коефіцієнт абсолютної платоспроможності), а інші – дозволяють оцінити ймовірність банкрутства підприємства в найближчому майбутньому. Також є фінансові коефіцієнти, за допомогою яких оцінюється потенційна можливість підприємства нейтралізувати загрози банкрутства - коефіцієнт рентабельності капіталу та коефіцієнт оборотності активів. До них методик можна віднести методику скорингового аналізу Д. Дюрана; систему показників Бівера; розрахунок коефіцієнта фінансування важколіквідних активів та інші.

На вітчизняних підприємствах зазвичай використовують розрахунок певної системі фінансових коефіцієнтів та їх порівняння з чітко визначеними нормативними значеннями - коефіцієнт покриття (поточної ліквідності), коефіцієнт відновлення або втрати платоспроможності, коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами. Використання цих коефіцієнтів дає лише узагальнену інформацію стосовно стану підприємства і не враховує велику кількість побічних факторів, які в момент розрахунку впливають або можуть впливати на фінансовий стан.

До другої групи належать експертні методи. В перекладі з латинської мови «експерт» означає «досвідчений», тобто експертний метод полягає в обробці певної інформації, отриманої від одного або декількох експертів. При цьому передбачається, що вони володіють глибокими знаннями про досліджувану проблему, мають досвід й певну так звану «практичну мудрість».

Експертні методи в порівнянні з іншими методиками

характеризуються простотою у використанні та можливістю їх застосування при відсутності великої інформаційної бази (без якої неможливо провести діагностику кризового стану підприємства при, наприклад, економіко-математичному моделюванні). Недоліком цих методів є суб'єктивність висновків обраних експертів, що викликає на сьогодні велике коло дискусій стосовно правильного їх вибору. Деякі вчені стверджують, що головним для експерта є рівень його професіоналізму; інші – оригінальність мислення та інтуїція; окремі роблять акцент на парадоксальності та неочікуваності його здогадок; частина дослідників пропонує розраховувати показник надійності експерта, коли оцінюється кількість випадків, коли гіпотези експерта виявилися вірними тощо.

Штучні інтелектуальні системи в галузі діагностики кризового стану та прогнозування банкрутства поділяють на дві групи: діагностичні експертні системи та системи нейронно-мережових обчислень [6]. Перша група передбачає виявлення причин, що спричинили незадовільний стан підприємства, та дозволяють моделювати механізм мислення людини щодо рішення завдань у відповідній предметній області. Прогнозування банкрутств з використанням нейромережової моделі має таку важливу властивість – використовуючи нейронні мережі можна знайти розв'язок, не знаючи правил, а лише маючи декілька прикладів. Нейронні мережі використовують підхід до рішення задач, більш близький до людського, ніж традиційні обчислення. Однак слід відмітити, що обидві групи експертних методів є відносно новими і ще недостатньо вивчені, тому зараз дуже важко зробити висновок стосовно якості та достовірності результатів, отриманих при використанні зазначених методик.

Серед чотирьох груп методів найпоширенішою є економіко-математичні методи оцінки кризи та прогнозування банкрутства підприємства. До неї слід віднести такі методики, як дискримінантний аналіз, кластерний аналіз, імітаційне моделювання та дерево класифікації.

Кластерний аналіз дозволяє згрупувати підприємства, фінансовий стан яких аналізується, на основі подання результатів у вигляді фінансових коефіцієнтів – крапок відповідного геометричного простору, з наступним виділенням груп як «згустків» цих крапок

(кластерів). Метод дерев класифікації набув свого розповсюдження в зарубіжній практиці й на вітчизняних підприємствах майже не використовується.

В економіко-математичному моделюванні окремо виділяють імітаційне моделювання. Воно передбачає заміну системи, яка вивчається, певним імітатором и проведення з ним досліджень з метою отримання інформації про цю систему. Імітаційне моделювання може бути використано на практиці діяльності вітчизняних підприємств й дозволяє оцінити схильність підприємства до банкрутства в майбутньому.

На практиці більшості зарубіжних підприємств все ж таки найбільшого поширення набув дискримінантний аналіз. За допомогою математично-статистичних методів будується функція та розраховується інтегральний показник. Вже на основі цього показника визначається ймовірність банкрутства суб'єкта господарювання.

Завдання дискримінантного – визначення оптимальної моделі, використовуючи яку можна з високим ступенем ймовірності здійснити класифікацію аналізованих підприємств за рівнем їх фінансового стану.

Дискримінантний аналіз передбачає вибір певних показників (коефіцієнтів), для яких визначається питома вага в дискримінантній функції. Вагомість цих показників може бути різною й залежить від галузі діяльності підприємства, загального економічного та політичного стану країни, рівня інфляції та інших факторів.

Специфікою дискримінантних моделей є те, що неможливо побудувати єдину універсальну модель, яка би підходила для аналізу будь-якого підприємства. Зазвичай моделі будується для певної групи підприємств (наприклад, певної галузі або країни).

Багатофакторні дискримінантні моделі можуть бути побудовані з використанням мультиплікативного (наприклад, моделі Е. Альтмана, Р. Лиса) та покрокового (моделі Л.В. Спрінгейта, Дж. Фулмера) дискримінантного аналізу, а також статистичного методу аналізу багатовимірного дискримінанту (модель Р. Таффлера). Розраховані з їх допомогою інтегральні показники використовуються в якості індикаторів системи раннього попередження кризи та банкрутства як останнього етапу його розвитку. В більшості випадків інтегральні показники оцінюють кредитоспроможність підприємства.

Винятком є моделі Р. Таффлера і Дж. Фулмера, за допомогою яких проводиться оцінка платоспроможності підприємства.

В зарубіжній практиці найпоширенішими є такі дві моделі – Е. Альтмана та Спрінгейта. Перша двофакторна модель Е. Альтмана є найпростішою в застосуванні й передбачає розрахунок спеціального коефіцієнта Z і має такий формалізований вигляд:

$$Z = -0,3877 - 1,0736 K_{\Pi} + 0,0579 K_{K}.$$

За двофакторною моделлю ймовірність банкрутства будь-якого суб'єкта господарювання є дуже малою за будь-якого від'ємного значення коефіцієнта Z і великою — за $Z > 1$.

Більш обґрунтованою та більш поширеною є п'ятифакторна модель Альтмана. Для її побудови автор досліджував 66 підприємств, половина з яких згодом збанкрутувала, а друга половина працювала успішно, і 22 фінансових коефіцієнти, які могли бути корисні для прогнозування банкрутства. Серед них він обрав п'ять найвагоміших й побудував таку модель:

$$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + X_5,$$

- де X_1 – оборотний капітал / сума активів;
- X_2 – нерозподілений прибуток / сума активів;
- X_3 – операційний прибуток / сума активів;
- X_4 – ринкова вартість акцій / заборгованість;
- X_5 – виручка / сума активів.

В зарубіжній практиці ця модель активно застосовується через свою простоту розрахунку та точність результати, однак для вітчизняних підприємств її застосування є необ'єктивним та не дає можливість отримати достовірні результати. Аналіз останніх досліджень дає змогу виділити такі основні причини щодо неможливості застосування моделі Е. Альтмана для вітчизняних підприємств [5]:

- часова відповідність, яка передбачає застосування моделі в тому періоді часу, в якому вона безпосередньо розроблена або з незначним лагом запізнення;

- відповідність об'єкта оцінювання, яка передбачає застосування моделі для оцінки вірогідності банкрутства підприємств, що відповідають параметрам вибірки, зробленої для створення моделі. Модель Альтмана може бути застосована лише для підприємств, акції яких котируються на біржі. Також вона була розроблена для підприємств США та Західної Європи;

- відповідність методики визначення параметрів моделі, яка потребує точного дотримання методичних прийомів оцінки показників, що були використані Е.Альтманом.

У 1978 році Гордон Спрінгейт, використовуючи за основу модель Е. Альтмана, вивів нову дискримінантну модель прогнозування банкрутства. Для побудови моделі він спочатку відібрав 19 показників, серед яких залишив лише чотири:

$$Z = 1,03A + 3,07B + 0,66C + 0,4D,$$

де А – робочий капітал / загальна вартість активів;

В – прибуток до сплати податків та процентів/ загальна вартість активів;

С – прибуток до сплати податків / короткострокові зобов'язання;

Д – обсяг продажу / загальна вартість активів.

Спрінгейт досяг 92,5% точності прогнозування неплатоспроможності на наступний рік. Не дивлячись на значну точність моделі, її застосуванню на вітчизняних підприємствах заважає, в першу чергу, необхідність корекції на національну валюту, що порушує безперервність та залишає певні відхилення в розрахунках.

Розгляд цих двох моделей дає змогу зробити висновок, що застосування зарубіжних моделей для України на сьогодні є недоцільним. Ця проблема викликає актуальність побудови власних моделей прогнозування банкрутства, які враховували б специфіку діяльності вітчизняних підприємств та розвитку економіки країни.

Сьогодні оприлюднені перші спроби побудови українських інтегральних статистичних моделей. Професором Київського національного економічного університету В.В. Вітлінським на

прикладі вибірки позичальників Промінвестбанку для короткострокових кредитів (до 1 року) побудовано галузеві статистичні моделі, в яких використані коефіцієнти покриття і фінансової залежності [1]. Фахівцями Харківського державного економічного університету О.Ю.Проскурою та іншими (під керівництвом Т.О. Резнікової) обґрунтовані інтегральні критерії для українських підприємств різних організаційно-правових форм [4]. Однак, ці моделі в більшій мірі розглядають як експериментальні.

Намагаючись позбавитися недоліків зарубіжних моделей, вченими Іркутської державної економічної академією, - О. П. Зайцевою, Р. С. Сайфуліним і Г. Г. Кадиковим, була розроблена нова методика діагностики банкрутства.

Значний внесок у розвиток даного напрямки фінансового аналізу вніс О.О. Терещенко. Побудовані їм дискримінантні моделі діагностики банкрутства враховують специфіку таких галузей, як сільське господарство, харчова промисловість, видобувна промисловість, будівництво, оптова та роздрібна торгівля, транспорт та ін. Більш детальну характеристику та систематизацію вітчизняних моделей наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Моделі оцінки ймовірності банкрутства підприємств

Коефіцієнти, які застосовуються в моделі	Граничне значення	Переваги та недоліки
1	2	3
1. Метод рейтингової експрес-оцінки фінансового стану підприємства Р.С. Сайфуліна і Г.Г. Кадикова: $R = 2K_0 + 0,1K_{ТЛ} + 0,08K_{ОАК} + 0,45K_M + K_{РСК}$		
K_0 - коефіцієнт забезпеченості власними коштами $K_{ТЛ}$ - коефіцієнт поточної ліквідності $K_{ОАК}$ - коефіцієнт оборотності авансованого капіталу K_M - коефіцієнт менеджменту (рентабельність продажів) $K_{РСК}$ - рентабельність власного капіталу	Якщо $R > 1$, то підприємство знаходиться в задовільному стані, якщо $R < 1$ - у незадовільному	Зручна для коригування відносно локалізації підприємства та враховує специфіку вітчизняної економіки. Проте в моделі увага надмірно акцентується на забезпеченості власними коштами. При їх низькій питомій вазі ніякі реальні показники ділової активності, поточної ліквідності, прибутковості не зможуть забезпечити рейтингове число більше одиниці.
2. Модель R-рахунку (модель Іркутської школи): $R = 8,38K_1 + K_2 + 0,054K_3 + 0,63K_4$		

1	2	3
K_1 = оборотний капітал / підсумок активу балансу K_2 = чистий прибуток (збиток) / власний капітал K_3 = виручка від реалізації / підсумок активу балансу K_4 = чистий прибуток (збиток) / собівартість реалізованої продукції	Якщо $R < 0$, то вірогідність банкрутства максимальна і дорівнює 90-100%; якщо $0 < R < 0,18$ - вірогідність висока, дорівнює 60-80%; якщо $0,18 < R < 0,32$ - вірогідність середня, дорівнює 35-50%; якщо $0,32 < R < 0,42$ - вірогідність низька, дорівнює 15-20%; якщо $R > 0,42$ - вірогідність мінімальна, до 10%.	До явно виражених недоліків моделі Іркутської державної економічної академії слід віднести те, що дуже незначна зміна обсягу власних оборотних коштів кардинально змінює значимість R –рахунку, тоді як зміна інших параметрів моделі несуттєво впливає на рівень інтегрального показника.
3. Модель О. Терещенко (або універсальна дискримінанта функція): $Z = 1,5X_1 + 0,08X_2 + 10X_3 + 5X_4 + 0,3X_5 + 0,1X_6$		
X_1 = Cash-Flow (чистий грошовий потік) / довгострокові та поточні зобов'язання X_2 = підсумок активу балансу / довгострокові та поточні зобов'язання X_3 = чистий прибуток (збиток) / підсумок активу балансу X_4 = чистий прибуток (збиток) / виручка від реалізації продукції X_5 = виробничі запаси / виручка від реалізації продукції X_6 = виручка від реалізації продукції / підсумок активу балансу	$Z > 2$ - підприємство фінансово стійке; $1 < Z < 2$ - порушено фінансову рівновагу, але підприємству не загрожує банкрутство за умови переходу на антикризове управління; $0 < Z < 1$ - загрожує банкрутство, якщо не будуть реалізовуватися санаційні заходи; $Z < 0$ - є наполовину банкрутом	Перевагами моделі є простота розрахунку та пристосованість до особливостей функціонування вітчизняних підприємств. Недоліками моделі є відсутність поглибленої класифікації стійкості фінансового стану та широкий інтервал невизначеності
4. Модель Г.В. Савицької: $Z = 0,111X_1 + 13,239X_2 + 1,676X_3 + 0,515X_4 + 3,80X_5$		
X_1 = власний оборотний капітал / оборотні активи X_2 = оборотний капітал / основний капітал X_3 = виручка (нетто) від продажу / середня вартість капіталу X_4 = прибуток до оподаткування / середня	Якщо $Z > 8$, то ризик банкрутства відсутній; $Z < 8$ - ризик банкрутства присутній; від 8 до 5 - невеликий; від 5 до 3 - середній; нижче 3 - великий; нижче 1 - повна	Надмірна увага приділяється співвідношенню оборотних і необоротних активів. Даний фактор бере на себе найбільше навантаження. Тому навіть незначна його зміна впливає на рівень інтегрального показника, в той час як забезпеченість власним оборотним капіталом і рівень

1	2	3
вартість капіталу $X_4 =$ прибуток до оподаткування / середня вартість активів $X_5 =$ власний капітал / підсумок активу балансу	неспроможність	рентабельності активів вносять невеликий вклад у формування величини інтегрального показника
5. Модель О. П. Зайцевої: $K_{КОМПЛ} = 0,25 K_{УП} + 0,1K_3 + 0,2K_C + 0,25K_{УР} + 0,1K_{ФР} + 0,1K_{ЗАГ}$		
$K_{УП}$ = чистий збиток / власний капітал K_3 = кредиторська заборгованість / дебіторська заборгованість K_C = короткострокові зобов'язання / кошти + поточні фінансові вкладення $K_{УР}$ = чистий збиток / виручка (нетто) від продажу $K_{ФР}$ = довгострокові та поточні зобов'язання / власний капітал $K_{ЗАГ}$ = підсумок активу балансу / виручка (нетто) від продажу	Якщо фактичний $K_{КОМПЛ} >$ нормативний $K_{КОМПЛ}$, то ймовірність банкрутства велика; якщо фактичний $K_{КОМПЛ} <$ нормативний $K_{КОМПЛ}$, то ймовірність незначна	Дозволяє досить швидко провести експрес-аналіз фінансового стану виробничих підприємств і досить точно оцінити ступінь ймовірності їх банкрутства Однак модель містить фактори, що дублюють один одного (а саме коефіцієнт збитковості та коефіцієнт збитковості реалізації продукції).

Після характеристики особливостей застосування вітчизняних моделей можна зробити висновок, що для України найбільшого поширення набули модель Терещенко та R-модель, оскільки саме вони характеризуються простотою розрахунків та найбільш адаптовані до вітчизняної економіки.

Висновки. Аналіз існуючих підходів щодо оцінки кризи та прогнозування банкрутства дає змогу зробити висновок, що на сьогодні найбільш активного розповсюдження набуло економіко-математичне моделювання, а саме дискримінантні моделі. Однак не існує методики, що може дати об'єктивні результати стосовно стану вітчизняних підприємств. Як зарубіжні, так й вітчизняні моделі мають свої недоліки.

Так, двохфакторна та п'ятифакторна моделі Альтмана, модель Таффлера і Тісшоу можуть бути використані лише для підприємств, акції яких котируються на біржі. Модель Ліса створювалася з урахуванням специфіки західного розвитку економіки, а саме для

підприємств Англії. Модель Фулмера поряд з тим, що враховує специфіку західних підприємців, ще й потребує корекцію на національну валюту, що ускладнює та зменшує достовірність й точність отриманих результатів й погіршує безперервність. Деякі моделі не можливо об'єктивно використовувати через їх часову невідповідність. Після розробки моделі відбулися суттєві зміни в макро- та мікросередовищі функціонування підприємств, механізмі їх державного регулювання, податковому законодавстві, інших чинниках, що обумовлюють появу кризових явищ. Все це не може не вплинути на значення дискримінантних коефіцієнтів та перелік параметрів розробленої моделі. Модель Давидової-Белікова не враховує галузеві особливості функціонування підприємств.

Моделі російських та зарубіжних вчених є більш адаптованими до нашої економіки, однак також не можуть дати стовідсотково точний та достовірний результат.

Тобто, жодна з моделей не можна вважати універсальною як для зарубіжних підприємств, так й для вітчизняних реалій.

Більшість моделей потребує коригування та перерахунку у зв'язку з такими факторами:

- загальне нестабільна економічна та політична ситуація в країні;
- нерозвиненість фондового ринку України;
- неврахування існуючими моделями специфіки галузі діяльності підприємств;
- можливість застосування лише до підприємств, акції яких котируються на біржі (Україна має невелику кількість таких підприємств);
- недосконалість та невідповідність форм звітності вітчизняних підприємств.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження мають бути спрямовані на адаптацію існуючих моделей до вітчизняної економіки, побудови власних моделей, які б давали достовірні результати, поширення використання й інших підходів до оцінки кризи та прогнозування банкрутства підприємств. Особливо слід приділити увагу побудові власних моделей оцінки кризи та прогнозування банкрутства вітчизняних підприємств, враховуючи специфіку їх діяльності та галузеві особливості.

Література

1. Вітлінський В.В, Пернарівський О. Інтелектуалізована кількісна оцінка кредитоспроможності позичальника / В.В. Вітлінський // Фінанси України. – 1998. – №6. – С. 5-13.

2. Крупчатніков О.С. Прогнозування банкрутства як складова антикризового фінансового управління/ Крупчатніков О.С.// Економічний простір. – 2011. – №23/2. – С.103-109.

3. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій: монографія / Л.О. Лігоненко. – Київ: КНТЕУ, 2004. – 580 с.

4. Літвін Н. М. Антикризове управління підприємствами в країнах з перехідною економікою / Н.М. Літвін. – Київ – 2004. – 19 с.

5. Осовська Г.В., Осовський О.А. Менеджмент організацій: навч. посіб. – К.: Кондор, 2005. – 860 с.

6. Прохорова В.В. Прогнозування банкрутства як складова антикризового фінансового управління / В.В. Прохорова // Економічний простір. – 2009. – №2(23). – С. 103-109.

7. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: навч. посіб. / О.О.Терещенко.–Київ: КНЕУ, 2004. – 412 с.

8. Фучеджи В. І. Характеристика методів та моделей діагностики кризового стану підприємства / В. І. Фучеджи // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2010. – №11(691). – С. 240-245.

1. Vitlins'kyu V.V, Pernarivs'kyu O. Intelektualizovana kil'kisna otsinka kredytopromozhnosti pozychal'nyka / V.V. Vitlins'kyu // Finansy Ukrayiny. – 1998. – #6. – S. 5-13.

2. Krupchatnikov O.S. Prohnozuvannya bankrut-stva yak skladova antykrizovoho finansovoho upravlinnya/ Krupchatnikov O.S.// Ekonomichnyy prostir. – 2011. – #23/2. – S.103-109.

3. Lihonenko L.O. Antykrizove upravlinnya pidpryyemstvom: teoretyko-metodolohichni zasady ta praktychnyy instrumentariy: monohrafiya / L.O. Lihonenko. – Kyuyiv: KNTEU, 2004. – 580 s.

4. Litvin N. M. Antykrizove upravlinnya pidpryyemstvamy v krayinakh z perekhidnoyu ekonomikoyu / N.M. Litvin. – Kyuyiv – 2004. – 19 s.

5. Osovs'ka H.V., Osovs'kyi O.A. Menedzhment orhanizatsiy: navch. posib. – K.: Kondor, 2005. – 860 s.

6. Prokhorova V.V. Prohnozuvannya bankrutstva yak skladova antykryzovoho finansovoho upravlinnya / V.V. Prokhorova // Ekonomichnyy prostir. – 2009. – #2(23). – S. 103-109.

7. Tereshchenko O.O. Finansova sanatsiya ta bankrutstvo pidpnyemstv: navch. posib. / O.O.Tereshchenko. – Kyiv: KNEU, 2004. – 412 s.

8. Fuchedzhy V. I. Kharakterystyka metodiv ta modeley diahnostryky kryzovoho stanu pidpnyemstva / V. I. Fuchedzhy // Visnyk Natsional'noho universytetu "L'vivs'ka politekhnika". – 2010. – #11(691). – S. 240-245.

Рецензент: Гончаренко О.М., д.е.н., доцент, зав. каф. фінансового менеджменту та фондового ринку Одеського національного економічного університету

4.01.2016

УДК 338.24

Сіняев Петро

ФОРМУВАННЯ ТА АДАПТАЦІЯ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ВИРОБНИЧЬОМУ ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ ПЕРЕОРІЄНТАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЗОВНІШНІ РИНКИ

В статті розглядається процес адаптації стратегічного менеджменту на виробничому підприємстві в умовах переорієнтації його діяльності на зовнішні ринки. Наведено поняття стратегічного менеджменту та адаптації. Розглядаються елементи організаційно-економічного механізму адаптації в системі стратегічного управління виробничого підприємства і його функції. Запропоновані методи, правила та процедури для вдосконалення системи стратегічного управління на основі механізмів адаптації.

Ключові слова: система стратегічного менеджменту, стратегічні зміни, переорієнтація діяльності підприємства, механізми